

Arne Nilsson, patient, Karin Larsson, undersköterska och Inga Erling, sjuksköterska.

Rökarna är piggest och går mest. Och Arne tittar gärna till penséerna.

En **fläck på aortan** och väntan på operation avgjorde saken. För drygt **tre månader sedan** fick Arne Nilsson plats på **Västerbacken**.
– Det är jättebra på alla vis. Fast det blir **långsamt**. Jag löser mest korsord och går ut och röker.

TEXT: KIRSTEN BJERKNES · FOTO: KATARINA HANSSON

En lång väntan

SÖDERHAMN

Rökarna är de piggeste patienterna, säger personalen på Västerbacken. Och det beror på att de är väldigt motiverade att ta sig ut på altanen för att röka. Arne är en av dem – en inbiten piprökare. Han gillar pysslet med pipan och doften av tobak.

Dagarna går i ovishhetens och väntans tecken.

– Överläkaren i Hudik sa att jag skulle få en tithålsoperation. Man skulle sätta en slags strumpa på aortan och jag skulle kunna kliva upp och gå själv direkt efter ingreppet. Jag mår väl inte så jävla dåligt nu heller, säger han med en harkling.

Och Västerbacken är bra.

– Maten är jättebra och personalen är toppen. Bättre går inte att få. Och jag hade turen att få eget rum. Det är värt mycket att slippa sova tillsammans med främmande människor. Särskilt om de inte är riktigt klara i huvudet. Då blir det ett väldigt hänsynstagande.

Rummet är sparsamt möblerat med en säng, ett sängbord, en fätölj och ett bord. Han har en radio, men ingen tv. Och dagarna kan bli väldigt långa och sega.

– Jag löser korsord och löper amok med rullatorn i korridorerna. Det är väl vad jag gör.

Han gruffar lite över radions musikut-

Mina bästa pipor ligger inlåsta i stugan nu. Jag fick köpa en ny när jag kom hit och den får duga.

bud. Det spelas för lite Count Basie och Frank Sinatra, tycker han. Tekno och rap har han inget till övers för.

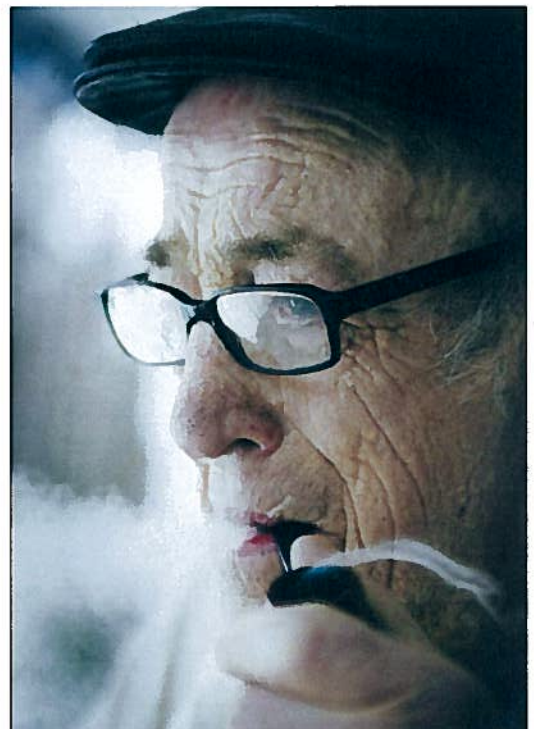
– Men det är väl mest ungdomar som sätter ihop spellistorna.

Hemma i lägenheten i Vågbro finns hustrun Margareta. De gifte sig 1956, och de har haft ett gott liv tillsammans. Nu är hon också lite sjuklig, men lite guldkant har de alltid unnat sig. God mat, ett hyggligt vin, den prunkande trädgården vid stugan i Skärsås och det glittrande havet är vad han tänker på då.

– Mina bästa pipor ligger inlåsta i stugan nu. Jag fick köpa en ny när jag kom hit och den får duga. Och det blir inte ens mellan-öl till maten längre. Det känns liksom fel att dricka något här, och jag har alltid varit väldigt måttfull. Men en midsommar utan en sup är ingen midsommar.

Han är 81 år nu. Guldklockan på armen fick han för lång och trogen tjänst av LKAB efter åren som fastighetsskötare uppe i Malmberget. Han trivdes med jobbet och där kunde han arrangera fiskeresor åt den tidens giganter. Före finansministern Gunnar Sträng var med på en oförglömlig resa.

Nu hoppas han att stödstrumpan på aortan snart är på plats och att han får sin midsommarsup bland blommorna vid stugan nära havet, säger han och drar på sig kepan för att titta till penséerna på altanen och ta sig ett bloss.

Läs vidare om Västerbacken på nästa uppslag.

■ Västerbacken är en arbetsplats för 84 undersköterskor och fem administratörer.
 ■ Bemannat dygnet runt.
 ■ Västerbacken har 75 platser, varav 16 är vikta för permanent boende. Resten är korttidsplatser med en växelvårdsavdelning och en liten demensavdelning.

Dagar på Västerbacken

■ **VÅRD.** När livet tar en paus

Västerbacken är en plats för väntan. En plats för läkning och återhämtning. Ålderdom och demens. Sjukdom och avslut. Allt ryms inom väggarna.

– Det är som en tratt, som alla ska igenom, säger sjuksköterskan Inga Erling.

TEXT: KIRSTEN BJERKNES · FOTO: KATARINA HANSSON

SÖDERHAMN

Västerbacken är en väloljad vårdinrättning som styrs av erfarna kvinnor. Slitvargar som arbetar hårt för att patienterna ska känna sig trygga.

Många tror att Västerbacken är långvårdsavdelning.

Så är det inte. Västerbacken är kommunens korttidsboende med 75 platser i en något sliten sjukhuslänga med kulvert till det som en gång var ett fullt fungerande akutsjukhus.

På plan två finns det 40 vårdplatser. Där är begreppet korttidsboende mycket tjänbart. Ibland kan ett år vara alldeles nödvändigt. Ibland räcker några dagar.

Inga Erling berättar om alla små tanter som har levt på kaffe och smörgås så länge att de har blivit lite gömska och förvirrade.

– Sedan är de här i ett par veckor. De får rejält med mat och sällskap, och då blir allt så mycket bättre. De blir glada, pigga och klarare och kan åka hem igen.

Även missbrukare blir gamla och gömska. Mat på bestämda tider, värme och sällskap gör underverk med dem också.

Det händer att någon ärrad kämpe hälsar på en stund, bara för att komma ihåg hur gott det var.

Alla patienter jag pratar med på

Man ska aldrig fråga dem vad de fick till lunch. Visst var det gott med rotmos och fläsklägg i dag, kan man säga.

EVA ENGSTRÖM
 enhetschef

plan två säger att de har det bra och lovprisar maten.

Den här dagen serveras rotmos och fläsklägg till lunch. Glass och chokladsås till efterrätt och råkomelett till kvällen.

Däremellan är det frukost, förmiddagsfika, eftermiddagsfika och kvällsfika med nattmacka. Det är inte förbjudet att ta ett glas vin till maten eller likör till kaffet. Och det är inte förbjudet att gå ut på terrassen och röka heller.

På den lilla demensavdelningen Klippan, en trappa ner, är det ingen som minns vad de fick till lunch, trots att det knappt gått en kvart sedan de ätit.

– Man ska aldrig fråga dem vad de fick till lunch. Visst var det gott med rotmos och fläsklägg i dag, kan man säga. Då är de med och kan prata och slipper känna sig dumma. Man måste alltid hjälpa dem på traven, säger Eva Engström, enhetschef.

Granne med Klippan finns växelvårdsplatserna och avlastningsplatserna. Där kan man bo ett par veckor – och vara hemma ett par veckor. Så gör Gun-Britt Vesterlund.

– Jag är blind och jag går dåligt, säger hon.

Blind över en natt. Så blev det för henne.

– Jag har grönstarr och synen för-

En liten anspråkslös skylt i entrén hälsar besökarna till Västerbacken välkomna.

I två veckor har Gun-Britt Vesterlund varit hemma i Marma. Nu ska hon vara två veckor på Västerbacken. Då får både hon och maken Thony Vesterlund vila.

Väldigt mycket kretsar kring maten och kaffestunderna. Än så länge lagas all mat på sjukhuset. Från den 1 maj ska Åsgården ta över matlagningen.

Pejla in stämningen och känsloläget. Det är viktigt. Enhetschefen Eva Engström och patienten Sven-Olof Elggren brukar fnissa ihop.

sämrades successivt. Men jag blev riktigt blind över en natt och nu måste jag ha mycket hjälp, även om jag klarar mig rätt bra ändå.

När hon är på Västerbacken kan maken Thony slappna av och vila.

– Det blir lite tungt för mig att sköta allt. Tungt med alla lyft och så, säger han.

När han får vila så kan hon göra det också. Även om det är svårt att sova första natten.

Medelåldern är hög. 2007 låg den på 88,5 år. Men det finns även plats för unga människor, som är färdigbehandlade på sjukhuset. Det kan vara svårt cancersjuka, som behöver smärtlindring och stöd.

Varje dag tittar det palliativa teamet

in på Västerbacken, och det består av sjuksköterskan Tomas Carlsson och läkaren Elisabeth Lindhe.

– Nej, det är inget hemskt jobb vi har. Men det är annorlunda och värdefullt, säger han.

Livet är också värdefullt. Fram till det sista andetaget.

– Vi gör allt utom att röntga och operera och vår uppgift är att hålla patienterna så symtomfria som möjligt. Blir det för jobbigt för patienterna kan vi till och med sova dem.

Lugnt, värdigt, tryggt och nära. Det är så de vill ha det. Och i 99 fall av 100 blir det så. De som vill och kan får dö hemma.

Eller åka emellan Västerbacken och hemmet. Tomas och Elisabeth följer

Många kommer till Västerbacken när det inte går att bo kvar hemma längre. De allra flesta som kommer väntar på en plats i ett äldreboende. Andra kan åka hem igen, om hälsan blir bättre.

Besökstid. I 57 år har Gunvor och Yngve Moberg från Ljusne varit gifta. Nu är Gunvor på Västerbacken och Yngve hälsar på. Varje dag.

Varje lördag löser man melodikrysset. Åsa Norman håller i pennan och Sten Persson, som är på växelvärdan, kommer inte på vilken tv-serie som ska in i rutorna.

alla, oavsett var de befinner sig.

För att få en plats på Västerbacken krävs ett biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen.

Korridorvård existerar inte och det finns nästan inga köer.

Besöksvägarna är extremt korta och snabba. Samarbetet med primärvårdens rehabpersonal och sjukgymnaster är självklart och man har daglig kontakt med läkaren och geriatrikeren Ronald Nordh.

Han går inte rond. Men varje dag är han uppe och pratar med sjuksköterskorna och träffar patienter.

– Och jag har inte rätt att skriva in eller skriva ut patienter. Det ligger på kommunens ansvar.

Han betraktar Västerbacken som

Det är ett annorlunda och värdefullt jobb.

TOMAS CARLSSON, sjuksköterska

en slags rehabavdelning och ett oombärligt nav i äldreboendet, där kommunen har en hög ambitionsnivå.

En plats för äldre att hämta igen sig efter sjukhusvistelse, bli stabil, justera medicinerna, behandla eventuella komplikationer och bli i så bra skick som möjligt.

Att mota det naturliga åldrandet med medicinska insatser går inte hur länge som helst. Ronald Nordh pratar om den "slitna helhetsbilden" och det får bli utgångspunkten för hans insatser.

Så granskar han varje patients medicinlistor med kritiska ögon, för det är inte ovanligt att många sjukdomsläkande tillstånd kan vara biverkningar av mediciner.

Efter klockan ett börjar besökstiden.

Personalen kan unna sig en fikapaus. De står varandra nära. Som en familj. Dagens vård handlar mycket om bemötande och att känna in. Den som måste matas vill kanske inte bli det ute i matsalen och väljer att inte äta för att behålla värdigheten.

– Då kan man gå in på rummet och äta, säger Maria Aadalén.

Ord som brukare eller boende vill de inte säga. Patienter känns bättre. Och mycket handlar om just värdighet, integritet och bemötande.

– På 70-talet fick vi lära oss att alla skulle behandlas lika. Nu ska vi möta individer, säger Lena Hammarbäck.

Och rätt som det är får de vårda sina svärföräldrar, sin mamma eller sin farfar, grannar och vänner. Kommunen

är liten, och det är som sjuksköterska Inga Erlings säger: Västerbacken är som en trätt. Alla hamnar där förr eller senare.

– Därför vill vi ge den vård som vi själva skulle vilja ha, när den dagen kommer, säger hon.

Man gör sitt bästa. Och det är svårt att inte känna ömhet när Yngve Moberg, 82 år, Ljusne, troget besöker sin Gunvor varje dag. Under 57 år har de sovitt och vaknat med varandra. Varendra dag. Nu går det inte längre. Och de finner sig i det.

– Det är inte som att vara hemma. Men det är bra här. Tur att Västerbacken finns när det behövs, säger Gunvor, som ändå hoppas på att kunna återvända hem.